

- chronić poszczególne elementy walory krajobrazu przyrodniczego (szata roślinna, zieleń, układ hydrograficzny, rzeźba terenu) oraz układy kompozycyjne będące bezpośrednim wynikiem nakładania się środowiska kulturowego i działań człowieka,
- kultywować zachowane elementy folkloru, dbać o przetrwanie tradycji, twórczości ludowej oraz wszelkich pozostałych przejawów kultury charakterystycznej dla opisywanego regionu (malarstwo, rzeźbiarstwo, legendy, piosenki itp.).

Z uwagi na stosunkowo dobrze zachowany krajobraz przyrodniczy o dużych walorach użytkowych, tradycyjny krajobraz rolniczy oraz harmonijny i naturalny krajobraz historyczny o walorach zabytkowych teren gminy zasługując na szczególną ochronę. W przypadku rozbudowy istniejących wiejskich układów osadniczych chronić należy naturalne walory krajobrazowe, ze szczególnym zachowaniem otwartych panoram.

3. Kierunki rozwoju gospodarczego i przestrzennego gminy

Główne założenia rozwoju przestrzennego gminy

Generalnym celem polityki przestrzennej gminy jest ukierunkowanie działań zmierzających do podnoszenia standardu warunków życia mieszkańców poprzez rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej, turystycznej i agroturystycznej, ochronę wartościowych elementów środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz zwiększenie atrakcyjności obszaru gminy dla przyszłych inwestorów.

Podstawą osiągnięcia celów polityki przestrzennej i określenia kierunków rozwoju przestrzennego jest wykorzystanie uwarunkowań wynikających ze środowiska przyrodniczego i kulturowego, położenia i powiązań zewnętrznych gminy, dotychczasowego zainwestowania i zagospodarowania gminy.

Szanse dla rozwoju i aktywizacji gminy Ręčno stwarzają:

- rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej oraz turystyki w oparciu o znaczne walory środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego, a także istniejącą bazę turystyczną,
- aktywizacja rolnictwa w oparciu o agroturystykę,
- rozwój rolnictwa ekologicznego, specjalistycznego,
- wzrost zainteresowania społeczeństwa pozalokalnego nabywaniem działek rekreacyjnych w rejonach atrakcyjnych krajobrazowo, planowanych do zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego,
- istniejące rynki zbytu w sąsiednich miastach powiatowych - Piotrkowie Trybunalskim oraz Radomsku,
- podniesienie standardu dróg - rozwój sieci komunikacyjnej sprzyja uaktywnieniu działalności handlowo-gastronomicznej oraz różnych form działalności gospodarczej.

Wśród zakładanych przemian do najważniejszych zadań powinny należeć:

- rozwój gospodarki turystycznej i agroturystycznej oraz działalności gospodarczo-usługowej, które tworząc nowe miejsca pracy wpłyną na aktywizację zawodową mieszkańców gminy,
- prowadzenie działalności edukacyjnej mieszkańców wsi w celu przygotowania i ułatwienia im zmiany działalności gospodarczej w kierunku agroturystyki,

- rozszerzenie i wprowadzenie nowych form produkcji rolniczej, przede wszystkim ekologicznej specjalistycznej,
- kształtowanie świadomości ekologicznej mieszkańców gminy, działania edukacyjne i pro-europejskie,
- dynamiczne dostosowywanie systemu edukacji młodzieży wiejskiej do wymogów i potrzeb nowoczesnej gospodarki rynkowej i agrobiznesu,
- modernizacja i powstawanie nowych urządzeń infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie kanalizacji i oczyszczalni ścieków, redukcja indywidualnych konwencjonalnych źródeł energii i stosowanie źródeł zorganizowanych, opartych na paliwach ekologicznie czystych.

Wskazania do rozwoju gospodarczego gminy i kształtowania struktur funkcjonalno-przestrzennych.

Podstawowym zadaniem rozwoju funkcjonalno-przestrzennego gminy jest dążenie do stworzenia warunków dla zachowania i ochrony walorów przyrodniczych i kulturowych, wykorzystania tych wartości dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz ograniczenia sytuacji konfliktowych wynikających z jednej strony z praw ochrony, a z drugiej z potrzeb rozwoju społeczno-gospodarczego i procesów urbanizacyjnych.

Na bazie istniejących warunków środowiska przyrodniczego, stanu zainwestowania oraz potrzeb gospodarczych i inwestycyjnych w studium gminy Ręčno określone zostały główne funkcje, które znajdują tu warunki dla swego rozwoju.

Funkcja turystyczno-rekreacyjna, agroturystyka.

Na terenie gminy możliwy jest rozwój wczasów stacjonarnych (pobytowych) oraz czynnego wypoczynku realizowanego głównie przez odbywanie wycieczek w celach poznawczych w połączeniu z elementami sportu, np. wodnego lub rowerowego.

Zarówno dla pierwszej jak i drugiej formy wypoczynku niezbędne jest zapewnienie odpowiednich elementów infrastruktury, do których zalicza się w szczególności:

- lokalizację ośrodka wypoczynku w miejscach nieskażonych działalnością człowieka, o sprzyjających walorach przyrodniczych i otoczenia, umożliwiających odpowiednio intensywną regenerację organizmu,
- bazę noclegową zapewniającą godziwe warunki pobytu,
- bazę żywieniową, opartą o placówki korzystające z nieskażonych produktów rolnych, runa leśnego, dobrej jakości wody oraz mleka i jego przetworów,
- dogodnej sieci komunikacyjnej, wytyczonych szlaków turystycznych i określonych celów poznawczych.

Podstawowym walorem gminy jest środowisko przyrodnicze, które może i powinno spełniać następujące cele:

- naukowe – np. poprzez różnorodne badania występujących gatunków roślin i zwierząt,
- dydaktyczne w procesie nauczania, zwłaszcza młodzieży szkolnej i studentów, szczególnie w zakresie botaniki i zoologii, podstawowych zadań i celów ekologii, ochrony przyrody i niektórych elementów geografii, w tym geologii, mając na uwadze, że krajobraz tych obszarów jest interesującym przykładem przyrody wyżynnej, kontrastujący z przyległą przyrodą niziną,

- krajoznawcze, wynikające z możliwości z korzystania z rezerwatów przyrody również jako obiektów wycieczek poznawczych. Walory przyrodnicze i kulturowe charakteryzowanych terenów stanowią dobrą podstawę dla realizacji tych celów.

Szansą na zmniejszenie wysokiego bezrobocia na wsi jest wzrost przedsiębiorczości na terenach wiejskich, przede wszystkim poprzez kreowanie alternatywnych źródeł zarobkowania w postaci agroturystyki, czemu sprzyjają wysokie walory środowiska przyrodniczego i kulturowego na obszarze gminy. Agroturystyka jest jedną z form wielofunkcyjnego zagospodarowania obszarów wiejskich, umożliwiającą uzyskanie dodatkowych dochodów. Agroturystyka rozwija się w oparciu o pobyt w rodzinie wiejskiej, prowadzącej gospodarstwo rolne i kierowana jest przede wszystkim do turystów indywidualnych. Odpowiednia promocja ze strony gminy może zachęcić turystów do jej odwiedzania, a mieszkańców do tworzenia odpowiedniej bazy dla wygodnego zakwaterowania. Rozwój tej formy turystyki na terenie gminy powinien uwzględniać takie części składowe jak:

- zapewnienie różnych typów zakwaterowania,
- zapewnienie bezpośredniej sprzedaży produktów rolniczych oraz wytworów sztuki ludowej i rzemiosła,
- zapewnienie rozwoju infrastruktury umożliwiającej świadczenie usług turystycznych,
- zapewnienie zgodności turystyki wiejskiej ze środowiskiem i ekologią.

Tworzenie gospodarstw agroturystycznych to szansa dla wiejskich rodzin na zwiększenie ich dochodów, zaangażowanie wszystkich członków gospodarstw rolnych, lepszego wykorzystywania produktów z gospodarstw rolnych a także zmiany dotychczasowej struktury upraw.

Rozwój turystyki wiejskiej na obszarze gminy zależeć będzie nie tylko od rozbudowy i modernizacji bazy turystycznej i noclegowej, ale przede wszystkim od szerokiej dostępności różnorodnych usług i atrakcji turystycznych. Rynek turystyczny musi odpowiadać wysokim wymogom związanym ze sprzedażą produktu i usług, w powiązaniu z wieloma dziedzinami jak np. transport, handel, telekomunikacja, usługi bankowe i ubezpieczenie, kultura, rozrywka, warunki społeczno-techniczne do rekreacji. Konieczne będzie stworzenie w otoczeniu gospodarstw agroturystycznych infrastruktury rekreacyjnej: jazda konna, gry zespołowe, ogniska, konkursy, ścieżki rowerowe, spacerowe, edukacyjne itp. Niezbędne jest także podniesienie świadomości ekologicznej w gminie. Atrakcyjność turystyczna to także dbałość o poszczególne elementy środowiska przyrodniczego, ochrona całokształtu krajobrazu w gminie, coraz szersze stosowanie we wszystkich sferach działalności ludzkiej rozwiązań proekologicznych.

Funkcja rolnicza

Mało korzystne warunki dla rozwoju produkcji rolniczej, ograniczenia narzucone przez programy ochrony środowiska przyrodniczego oraz walorów kulturowych, w tym wskazania do utrzymania ekstensywnego rolnictwa w dolinie Pilicy ograniczają możliwości rozwoju funkcji rolniczej na terenie gminy Ręczno. Przeciwwskazania do rozwoju funkcji rolniczej nie powinny jednak ograniczać znaczenia i działalności gospodarczej ludności wiejskiej. W otoczeniu wybitnych walorów przyrodniczych i kulturowych, naturalny krajobraz rolniczy jest atutem gminy, który należy wykorzystać do dalszego jej rozwoju. Wskazany jest rozwój rolnictwa ekologicznego oraz rozszerzenie zakresu produkcji rolnej na produkty znajdujące zbyt w warunkach turystyki wiejskiej. Typowo rolniczy charakter wsi, zorientowany na działalność produkcyjną, powinien zostać zastąpiony kierunkowo-

produkcyjnym, nastawionym na kompleksową obsługę turystów, z uzupełniającą funkcją rolniczą o charakterze ekologicznym i specjalistycznym z wykorzystaniem sprzyjających elementów środowiska (enklawy dobrych gleb, nasłonecznione stoki itp.). Działalność taka jest zgodna z aktualnymi procesami modernizacyjnymi rolnictwa mającymi na celu dostosowanie rolnictwa do wymogów Unii Europejskiej. W przeciwnym razie gmina Ręczno, posiadająca dotąd typowo wiejski, ekstensywny charakter, nie będzie mogła zaistnieć na rynku europejskim gdzie produkcja rolnicza jest oparta o gospodarstwa duże, wydajne i prowadzące intensywną gospodarkę rolną, jakie nie mogą powstać w gminie Ręczno.

Pozostałe gospodarstwa rolne powinny przechodzić na gospodarstwa dwu bądź wielozawodowe. Produkcja rolnicza powinna w tym wypadku stanowić uzupełnienie dochodów spoza gospodarstwa.

Niezbędne są inwestycje dostosowujące rolnictwo gminy do wyżej wymienionych rodzajów działalności. Konieczne będzie utworzenie nowych miejsc pracy poza rolnictwem. Właściciele gospodarstw powinni zostać objęci programem pomocy w zakresie: zdobywania i doskonalenia nowych pozarolniczych zawodów, poszukiwania i tworzenia nowych miejsc pracy w usługach, podejmowania działalności gospodarczej, budowy i rozbudowy firm w gospodarstwach dwu i wielozawodowych. Trudności zbytu nadwyżek produktów rolnych powinny wyeliminować pośredników między producentem żywności a konsumentem. Wskazane jest też tworzenie grup producentów co umożliwi obniżenie kosztów produkcji, efektywniejsze wykorzystanie urządzeń oraz tańszy (hurtowy) dostęp do surowca. Przemiany w rolnictwie muszą wiązać się z dopływem kapitału, zwłaszcza długoterminowych kredytów dla rozwijających się i modernizujących gospodarstw.

Funkcja usługowa

Przekształcaniu i modernizacji funkcji rolniczej powinien towarzyszyć rozwój sfery usług rolniczych oraz usług turystycznych i agroturystycznych. Rozwój funkcji usługowej (system usług obejmujący turystykę, transport, gastronomię, hotelarstwo, rozrywkę, rekreację, usługi kulturalne itd.) stwarza duże możliwości dla przyszłego rozwoju gminy Ręczno. Najważniejszym zasobem w tym zakresie są walory krajobrazu, przyrody, dziedzictwa historycznego, tradycje kulinarne itp. Szansą gminy jest fakt, że region ten może liczyć na znaczący popyt na ruch turystyczny zarówno lokalny jak i krajowy. „Przemysł czasu wolnego” powinien być rozwijany z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, kojarzenia celów sektora publicznego z sektorem prywatnym oraz uwarunkowań środowiska naturalnego i ekorozwoju, a także być oparty o analizy i badania marketingowe.

Konieczne jest utworzenie systemu promocji gminy, zarówno terenów przeznaczonych pod inwestycje jak i obecnych zasobów własnych gminy. Profesjonalna promocja musi być poparta ze strony gminy wsparciem dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw poprzez tworzenie systemu zachęt i ulg dla osób tworzących nowe miejsca pracy. Ważnym elementem jest ułatwienie mieszkańcom zdobywania wiedzy na ten temat oraz zapewnienie profesjonalnej obsługi biznesu. Dużego znaczenia nabiera także stopień rozwoju infrastruktury - uzbrojenie terenów ułatwia rozwój działalności gospodarczej mieszkańców gminy i stanowi poważny argument dla inwestorów zewnętrznych.

Małe przedsiębiorstwa odgrywają istotną rolę w tworzeniu nowych miejsc pracy i stabilizacji wzrostu gospodarczego. Ich rozwój zdeterminowany jest jednak przez wiele czynników, takich jak dostęp do informacji i nowoczesnych technologii, doradztwo gospodarcze oraz łatwy dostęp do kapitału. Czynniki te mogą stanowić element ograniczający lub wspierający rozwój przedsiębiorczości. Wśród podmiotów gospodarczych obszaru całego Regionu Nadpilicza dominują firmy mikro, zatrudniające poniżej 5 osób. Cechuje je wysoki

wskaźnik upadłości, krótki okres funkcjonowania, niski udział w rynku usług. Przyczyną tego stanu jest głównie brak dostępu do kapitału inwestycyjnego, niedoświadczenia osób zajmujących się zarządzaniem oraz brak promocji produktów i firm. Należy wykorzystać istniejące ramy instytucjonalne w postaci sieci organizacji specjalizujących się we wspieraniu MŚP i świadczących usługi przedsiębiorcom na rynku lokalnym i regionalnym w ramach Krajowego Systemu Usług. Są to organizacje funkcjonujące bądź w obszarze Nadpilicza (Fundacja Tomaszowski Inkubator Przedsiębiorczości) bądź organizacje działające na terenie miasta Łodzi (Fundacja Inkubator, Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości, Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego). W celu pozyskania inwestorów odpowiadających określonym oczekiwaniom należy przygotować system zachęt i preferencji (ulgi podatkowe, preferencyjne kredyty, współudział w uzbrojeniu terenu, prawo korzystania z zasobów komunalnych, dotacje w zależności od liczby utworzonych miejsc pracy, dopłaty do kosztów szkolenia pracowników, pomoc w ich rekrutacji itp.).

Dążenie do podniesienia konkurencyjności obszary gminy Ręčno musi opierać się na założeniu utrzymywania wysokiej stopy inwestycji. Restrukturyzacja gospodarki, rozwój infrastruktury, przeciwdziałanie degradacji środowiska naturalnego – procesy przybliżające nas do integracji z Unią Europejską – wymagają olbrzymich nakładów inwestycyjnych. Szczególnie duże znaczenie mają inwestycje w zakresie turystyki i wypoczynku, gdyż przyczyniają się do tworzenia nowych miejsc pracy, upowszechnienia postępu technicznego i nowoczesnych metod zarządzania.

Prezentowane kierunki zagospodarowania przestrzennego gminy Ręčno określone w studium stwarzają:

- możliwości rozwoju gminy w myśl zasady rozwoju zrównoważonego;
- szansę na przeobrażenia struktury gospodarczej gminy poprzez modernizację i restrukturyzację rolnictwa;
- rozwój funkcji związanych z rekreacją i wypoczynkiem wynikający z warunków środowiska przyrodniczego;
- możliwości podnoszenia poziomu cywilizacyjnych warunków zamieszkania;
- warunki dla rozwoju przedsiębiorczości;
- warunki dla poprawy ładu przestrzennego w zagospodarowaniu obszarów gminy.

Umiejętne wykorzystanie walorów środowiska, rozwój rolnictwa ekologicznego i specjalistycznego, przygotowanie odpowiedniej bazy szkoleniowej oraz szeroka reklama daje szanse dla wprowadzenia agroturystyki, która powinna stanowić jedno z podstawowych źródeł dochodu dla ludności rolniczej.